

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29

17 липня 2020 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 42

Рішенням від 26 березня 2020 року № 873/0/15-20 Вища рада правосуддя звернулась до Ради суддів України з питання забезпечення проведення перевірки обставин, викладених у зверненні голови Дніпровського апеляційного суду Деркач Наталії Миколаївни, стосовно ситуації зі здійсненням правосуддя в Нікопольському міськрайонному суді Дніпропетровської області щодо розгляду кримінальних проваджень.

Зокрема, у вказаному зверненні зазначено, що з 2018 року по теперішній час до Дніпровського апеляційного суду з Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області надходять численні подання про направлення кримінальних проваджень на розгляд до інших судів області через неможливість утворити склад суду, причиною чого є особливості визначення у цьому суді спеціалізації суддів з розгляду цивільних і кримінальних справ, встановлені зборами суддів. Голова суду вважає, що визначення зборами суддів у судах першої інстанції спеціалізації суддів з розгляду окремих категорій справ, крім слідчих суддів та суддів зі здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, не передбачено Законом України «Про судоустрій і статус суддів». У даному випадку, саме визначення зборами суддів Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області спеціалізації суддів щодо розгляду цивільних і кримінальних справ призвело до неможливості здійснення автоматизованого розподілу судових справ між усіма суддями цього суду, що нерідко має наслідком закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, порушення розумних строків розгляду кримінальних проваджень, порушення прав осіб на розгляд їх справи судом, до підсудності якого її віднесено процесуальним законом, та є штучно створеною перешкодою для забезпечення здійснення правосуддя належним судом.

При цьому, рішення суду апеляційної інстанції про відмову у задоволенні подань Нікопольського міськрайонного суду про направлення кримінальних проваджень на розгляд до інших судів області через неможливість утворити склад суду у випадках, коли вони є безпідставними, нерідко ігноруються, аналогічні подання направляються повторно у тих самих провадженнях, незважаючи на вже висловлену позицію Дніпровського апеляційного суду. Зокрема, у деяких кримінальних провадженнях подання про вирішення питання про їх направлення з Нікопольського міськрайонного суду до іншого суду

надходили до Дніпровського апеляційного суду від шести до дванадцяти разів, що є неприпустимим та свідчить про штучне створення спорів про підсудність.

У зверненні також наводяться факти штучного усунення суддів Нікопольського міськрайонного суду від розгляду окремих кримінальних проваджень шляхом заявлення самовідводу без законних на те підстав, що призводить до необхідності передачі кримінальних проваджень на розгляд до іншого суду, а також безпідставно затягує їх розгляд.

Посилаючись на негативний приклад в організації роботи Нікопольського міськрайонного суду для інших судів Дніпропетровської області, а також відсутність у голови апеляційного суду законодавчо регламентованих механізмів для вирішення проблеми, що виникла і продовжує існувати вже більше двох років, голова Дніпровського апеляційного суду звернулася до Вищої ради правосуддя, яка в свою чергу звернулася до Ради суддів України щодо проведення перевірки обставин, викладених у зверненні, в межах її компетенції.

Рішенням Ради суддів України від 24 квітня 2020 року № 24 призначено перевірку організації діяльності Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області в межах звернення голови Дніпровського апеляційного суду Деркач Н.М. та рішення Вищої ради правосуддя від 26 березня 2020 року № 873/0/15-20, проведення якої доручено членам Ради суддів України Мовчану Д.В. та Чорній В.В.

Перевіркою, проведеною 22 травня 2020 року з виїздом до Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області, встановлено наступне.

Штатним розкладом Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області передбачено 16 посад суддів, в тому числі, посаду голови та заступника голови суду, з яких наразі працює лише 7 суддів, які мають повноваження з розгляду судових справ.

Наказом голови суду від 29 березня 2005 року було встановлено спеціалізацію суддів з розгляду окремих категорій справ, та із загальної кількості суддів визначено 7 суддів для розгляду кримінальних справ, 6 – цивільних та 2 – справ адміністративного судочинства. Тобто, спеціалізація визначалася, виходячи з наявності 15 штатних посад суддів.

Рішенням зборів суддів від 30 грудня 2010 року залишено чинною раніше визначену наказом голови суду спеціалізацію.

В подальшому зборами суддів вносились окремі зміни стосовно спеціалізації суддів, пов'язані з необхідністю визначення основного складу колегії суддів і резервних суддів, слідчих суддів, а також суддів з розгляду кримінальних проваджень щодо неповнолітніх, без зміни їх основної спеціалізації.

У період 2014-2019 р.р. звільнено із займаних посад у відставку 8 суддів цього суду.

Станом на час перевірки в Нікопольському міськрайонному суді Дніпропетровської області мають повноваження на здійснення правосуддя 7 суддів, які розглядають справи відповідно до раніше визначеної зборами суддів спеціалізації. При цьому, наразі тільки троє суддів цього суду (голова суду

Клименко І.В., судді Борисова Н.А. та Чуприна А.П.) розглядають кримінальні справи та одночасно є слідчими суддями. Інші ж судді залучаються до розгляду кримінальних справ лише у складі колегій.

Така організація діяльності суду призвела до неможливості здійснення автоматизованого розподілу значної кількості судових справ, в яких той чи інший суддя кримінальної спеціалізації брав участь на досудовому розслідуванні як слідчий суддя, або був відведений (заявив самовідвід).

Наслідком цього стали численні звернення Нікопольського міськрайонного суду, починаючи з 2018 року, до Дніпровського апеляційного суду з поданнями про направлення кримінальних проваджень, в яких неможливо утворити склад суду, до іншого суду.

Апеляційний суд неодноразово відмовляв у задоволенні таких подань як необґрунтованих, наголошуючи на тому, що Законом України «Про судоустрій і статус суддів» не передбачено визначення спеціалізації суддів з розгляду окремих категорій справ у судах першої інстанції, окрім слідчих суддів та суддів зі здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, та пропонуючи переглянути визначену в суді спеціалізацію з метою забезпечення територіальної підсудності.

Таку позицію підтримано і Верховним Судом (лист від 17 квітня 2020 року № 997/0/2-20, направлений у відповідь на звернення голови Дніпровського апеляційного суду).

Зокрема, Верховний Суд зазначив, що статтею 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено можливість запровадження спеціалізації суддів у судах у разі необхідності оптимізації роботи суду щодо розгляду конкретних категорій справ. Натомість, обов'язкове запровадження спеціалізації суддів у місцевих загальних судах визначено лише для розгляду кримінальних проваджень щодо неповнолітніх. При цьому, судді з такою спеціалізацією не звільняються від виконання обов'язків судді відповідної інстанції, проте, здійснення ними таких повноважень ураховується при розподілі судових справ та має пріоритетне значення.

При цьому, судді однієї спеціалізації не обмежені розглядати лише конкретні категорії справ.

Верховний Суд також наголосив, що відповідно до частини першої статті 8 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в суді, до юрисдикції якого вона віднесена процесуальним законом. Зокрема, статтями 32, 34 КПК України визначено, що кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення. Отже, додержання принципу територіальності є невід'ємною складовою забезпечення розумних строків розгляду справи судом як однієї з основних засад судочинства, передбаченої пунктом 7 частини другої статті 129 Конституції України.

Таким чином запровадження в місцевих загальних судах спеціалізації суддів не може перешкоджати здійсненню кримінального провадження судом, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення, та бути підставою для передачі кримінальних проваджень до інших місцевих загальних судів.

Саме з такої позиції виходив Дніпровський апеляційний суд у випадках відмови у задоволенні подань Нікопольського міськрайонного суду про направлення кримінальних проваджень для розгляду по суті до інших судів області.

Натомість, незважаючи на обґрунтовану відмову, Нікопольський міськрайонний суд, не вирішуючи питання щодо належної організації своєї роботи, повторно звертався до Дніпровського апеляційного суду з аналогічними за змістом поданнями в цих самих кримінальних провадженнях. Зокрема, за даними автоматизованої системи документообігу суду «Д-3» Дніпровського апеляційного суду, за період з 2 жовтня 2018 року по 10 січня 2020 року з Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області до апеляційного суду по 34 кримінальним провадженням надходило два і більше подань в одному провадженні про направлення до іншого суду.

Зокрема, у справі № 182/2289/19 Нікопольський міськрайонний суд звертався до Дніпровського апеляційного суду з поданнями про направлення кримінальних проваджень до іншого суду з одних і тих самих підстав 12 разів, у справі № 182/9124/18 – 9 разів, у справі № 182/1050/19 – 7 разів, у справі № 182/1814/17 – 6 разів.

Найбільш показовими прикладами ігнорування суддями Нікопольського міськрайонного суду вказівок апеляційного суду є кримінальне провадження відносно Пилипенка Олександра Анатолійовича за частиною другою статті 185, частиною другою статті 309, частиною першою статті 263 КК України, яке з 14 лютого 2019 року внаслідок неодноразового направлення подань про зміну підсудності з тих самих підстав залишалось не розглянутим; кримінальне провадження відносно Пишньова Дмитра Анатолійовича за частиною третьою статті 185 КК України, яке з тих самих підстав не було розглянуто з 12 червня 2019 року; заява Олюшина М.М. про перегляд за нововиявленими обставинами вироку суду від 15 липня 2014 р., не розглянута з квітня 2019 року.

З наданих під час проведення перевірки пояснень голови Нікопольського міськрайонного суду Клименко І.В. слідує, що питання про скасування або зміну спеціалізації, у зв'язку з відмовою Дніпровського апеляційного суду змінювати підсудність у справах, в яких неможливо утворити склад суду, неодноразово переглядалось зборами суддів, проте, більшість суддів були проти скасування або зміни раніше визначеної в суді спеціалізації, у зв'язку з чим відповідне рішення прийнято не було.

Водночас, вивченням протоколів зборів суддів від 27 вересня 2016 року, 02 жовтня 2017 року та 02 листопада 2018 року із зазначених питань встановлено, що голова суду Клименко І.В., головуючи на зборах суддів, під час своїх виступів не звертала увагу на те, що запроваджена в суді спеціалізація у зв'язку з обмеженою кількістю суддів, які розглядають кримінальні провадження, призводить до численних порушень принципу територіальності. Показовим є також те, що сама Клименко І.В. також голосувала проти скасування спеціалізації суддів (про що свідчить одностайне прийняття зборами відповідних рішень), не бажаючи таким чином усунути недоліки в організації роботи суду, які призводять до порушення прав учасників кримінального провадження. При цьому, збори суддів обмежувалися

констатацією того, що судді, які розглядають цивільні справи, не виявили бажання перейти у кримінальну колегію.

Крім того, перевіркою також встановлено, що у окремому кримінальному провадженні мало місце заявлення безпідставного самовідводу суддею Клименко І.В., що потягло за собою неможливість повторного розподілу справи та необхідність її передачі до іншого суду, та, як наслідок, штучне затягування судового розгляду.

Так, у кримінальному провадженні № 182/5371/16-к за обвинуваченням Латашенка С.О. за частиною першою статті 122 КК України, яке перебувало у провадженні судді Клименко І.В. з 02 жовтня 2016 року, 12 лютого 2019 року було заявлено та задоволено самовідвід з підстав, не передбачених законом, незважаючи на те, що на той час було проведено майже весь судовий розгляд. У зв'язку із задоволенням самовідводу та неможливістю утворити інший склад суду з підстав, проаналізованих вище, справу було направлено до іншого місцевого суду, що призвело до необхідності її розгляду з початку, а отже, порушено право особи на доступ до правосуддя та своєчасний розгляд справи належним судом.

Наведені факти свідчать про підтверджені перевіркою системні порушення в організації діяльності Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області, пов'язані з визначенням спеціалізації суддів з розгляду окремих категорій справ, обов'язковість встановлення якої не передбачена законом, а також про наявність факту зловживання правом на самовідвід у кримінальному провадженні.

Слід зазначити, що після проведення перевірки зборами суддів Нікопольського міськрайонного суду від 02 червня 2020 року тимчасово скасовано спеціалізацію суддів з метою забезпечення розподілу чотирьох кримінальних проваджень, у яких неможливо було визначити склад суду з числа суддів кримінальної спеціалізації, оскільки вони були слідчими суддями у цих провадженнях на досудовому розслідуванні.

Водночас, тимчасове скасування спеціалізації суддів не вирішує проблему по суті та свідчить про те, що виявлені перевіркою порушення у подальшому можуть мати своє продовження.

Заслухавши доповідь членів комітету з питань організаційно-кадрової роботи судів, органів суддівського самоврядування Ради суддів України Чорної В.В. та Мовчана Д.В. за результатами проведеної перевірки організації діяльності Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області, Рада суддів України, відповідно до пункту третього частини восьмої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (зі змінами), Рада суддів України

вирішила:

Визнати, що обставини, викладені у зверненні голови Дніпровського апеляційного суду Деркач Наталії Миколаївни щодо неналежної організації діяльності Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області з

розгляду кримінальних проваджень, знайшли своє підтвердження під час перевірки.

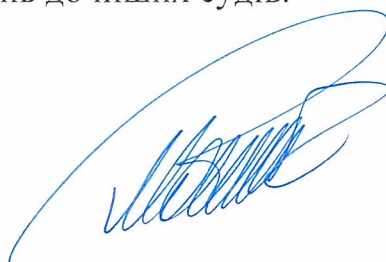
Затвердити результати перевірки Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області.

Повідомити про результати перевірки Вищу раду правосуддя.

Звернути увагу зборів суддів Нікопольського міськрайонного суду на необхідність приведення організації своєї діяльності в частині запровадження спеціалізації суддів у відповідність до вимог чинного законодавства.

Роз'яснити, що можливість запровадження спеціалізації суддів у місцевих загальних судах ґрунтується виключно на необхідності оптимізації роботи суду щодо розгляду конкретних категорій справ, і не може перешкоджати здійсненню кримінального провадження судом, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення, та бути підставою для передачі кримінальних проваджень до інших судів.

**Голова
Ради суддів України**

Б.С. Моніч